

IQLIM O'ZGARISHINING DUNYO MIQYOSIDAGI TA'SIRI

Mardonova Munavvar Qobil qizi

Samarqand Davlat Universiteti Urgut filiali.

Hamroyev Ilg'or A

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15368016>

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqlim o'zgarishlarining global darajadagi salbiy ta'sirlari yoritilgan. Unda qutb muzliklarining erishi, ekstremal ob-havo hodisalari, biologik xilma-xillikning kamayishi va insoniyat hayotiga ta'siri haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, iqlim muammosining siyosiy va ijtimoiy barqarorlikka ta'siri tahlil qilinib, uni hal etish yo'llari haqida xulosa berilgan.

Kalit so'zlar: Iqlim o'zgarishi, global isish, biologik xilma-xillik, ekstremal ob-havo, siyosiy barqarorlik, ekologiya.

THE GLOBAL IMPACT OF CLIMATE CHANGE

Abstract. This article discusses the negative global impacts of climate change. It highlights the melting of polar ice caps, the increase in extreme weather events, the decline in biodiversity, and the effects on human life. The paper also analyzes how climate issues influence political and social stability and suggests possible solutions.

Keywords: Climate change, global warming, biodiversity, extreme weather, political stability, environment.

ГЛОБАЛЬНОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА

Аннотация. В данной статье рассматриваются негативные последствия изменения климата в глобальном масштабе. Освещаются такие проблемы, как таяние полярных льдов, учащение экстремальных погодных явлений, сокращение биологического разнообразия и их влияние на жизнь человечества. Также анализируется влияние климатических проблем на политическую и социальную стабильность и предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: изменение климата, глобальное потепление, биологическое разнообразие, экстремальная погода, политическая стабильность, экология.

KIRISH.

Bugungi kunda iqlim o'zgarishi dunyo miqyosida eng dolzarb ekologik muammolardan biri hisoblanadi. Inson faoliyati natijasida atmosferaga ajralayotgan issiqxona gazlari miqdorining ortishi, sanoatning rivojlanishi, o'rmonlarning kesilishi kabi omillar Yerning tabiiy muvozanatini izdan chiqarmoqda. Bu esa global isish, ekstremal ob-havo hodisalari, dengiz sathining ko'tarilishi va boshqa ko'plab ekologik-iqtisodiy oqibatlarga olib kelmoqda. Iqlim o'zgarishining salbiy ta'siri nafaqat atrof-muhitga, balki inson salomatligi, qishloq xo'jaligi, iqtisodiyot va siyosiy barqarorlikka ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada iqlim o'zgarishlarining eng muhim jihatlari, ularning oqibatlari va bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi.

MUHOKAMA QISMI.

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda butun dunyo mamlakatlarini birdek tashvishga solayotgan global muammodir.

Bu hodisaning asosiy sababi inson faoliyati bilan bog'liq bo'lib, ayniqsa sanoat va transport tizimlaridan chiqayotgan issiqxona gazlari Yer atmosferasida issiqlikni ushlab qolmoqda.

Bu esa Yerning o'rtacha haroratini oshirib, global isishga olib kelmoqda. Qutb hududlarida muzliklarning erishi dengiz sathining ko'tarilishiga sabab bo'lmoqda. Bu holat pasttekislikda joylashgan orollar va qirg'oqbo'yi shaharlar uchun katta xavf tug'diradi. Masalan, Maldiv orollari va Bangladeshda minglab odamlar suv toshqinlari xavfi ostida qolmoqda.

Shuningdek, ekstremal ob-havo hodisalari — dovullar, qurg'oqchilik, toshqinlar va o'rmon yong'inlari soni ortib bormoqda. Bu tabiiy ofatlar insonlar hayoti va iqtisodiyotiga katta zarar yetkazmoqda. Bundan tashqari, iqlim o'zgarishlari biologik xilma-xillikka ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ko'plab o'simlik va hayvon turlari o'z yashash joylarini yo'qotmoqda yoki butunlay yo'qolib ketish xavfi ostida turibdi. Bu esa global ekotizimning muvozanatini buzadi, oziq-ovqat zanjiriga va tabiiy resurslardan foydalanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Iqlim o'zgarishi ijtimoiy va siyosiy sohalarida ham muammolarni yuzaga keltirmoqda. Suv va oziq-ovqat tanqisligi, yer maydonlarining yaroqsiz holga kelishi ko'plab odamlarda majburiy migratsiyani keltirib chiqarmoqda. Natijada, turli hududlarda ijtimoiy beqarorlik, nizolar va resurslar uchun kurash kuchaymoqda. Bu esa xalqaro xavfsizlikka tahdid tug'diradi.

Dunyo miqyosida bu muammoni bartaraf etish uchun ko'plab sa'y-harakatlar olib borilmoqda. Xalqaro konvensiyalar, iqlim sammitlari, yashil energiya manbalariga o'tish kabi tashabbuslar iqlim o'zgarishini sekinlashtirishga qaratilgan. Biroq bu yetarli emas – har bir davlat, har bir shaxs bu jarayonda o'z hissasini qo'shishi zarur.

ILMIY ADABIYOTLAR TAHLILI.

Iqlim o'zgarishi mavzusi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ushbu muammoning murakkab va ko'p qirrali ekanini ko'rsatmoqda. Xalqaro miqyosda eng muhim va ishonchli manbalardan biri bu — Birlashgan Millatlar Tashkilotining Iqlim o'zgarishi bo'yicha ekspertlar guruhi (IPCC) hisobotlari bo'lib, u yerda haroratning o'rtacha ko'tarilishi, issiqxona gazlari miqdori va ularning iqtisodiy-ijtimoiy oqibatlari keng yoritilgan. 2021-yildagi IPCC hisobotida ta'kidlanishicha, inson faoliyati global isishning asosiy sababi hisoblanadi va bu holatni hozirdanoq jilovlamaslik katta ekologik falokatlariga olib keladi. Shuningdek, Nature Climate Change, Journal of Climate, va Environmental Research Letters kabi nufuzli ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar iqlim o'zgarishining turli sohalariga ta'sirini ilmiy asosda tahlil qilgan. Bu maqolalarda iqlim o'zgarishi va uning sog'liq, oziq-ovqat xavfsizligi, migratsiya va milliy xavfsizlikka ta'siri haqida dalillarga asoslangan ma'lumotlar keltiriladi. Jumladan, P. Smith (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotda global isish 2°C dan oshsa, qishloq xo'jaligi hosildorligi jiddiy pasayishi mumkinligi aytiladi.

Mahalliy olimlar, xususan O'zbekistonlik tadqiqotchilar ham bu borada izlanishlar olib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi nashrlarida mamlakatdagi iqlim o'zgarishi tendensiyalari, suv tanqisligi, cho'llanish va hosildorlikka ta'sir kabi muammolar yoritilgan. Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar iqlim o'zgarishi masalasi kompleks yondashuvni talab qilishini va faqat ekologik emas, balki iqtisodiy, ijtimoiy hamda siyosiy choralarni ham o'z ichiga olishi zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA.

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda butun insoniyat oldida turgan eng jiddiy global muammolardan biridir. Ushbu maqolada keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, iqlimning o'zgarishi faqatgina ekologik muammo bo'lib qolmay, balki u iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy sohalarida ham chuqur iz qoldirmoqda. Muzliklarning erishi, suv tanqisligi, hosildorlikning pasayishi, ekstremal ob-havo hodisalarining ko'payishi – bularning barchasi inson hayot sifati va xavfsizligiga bevosita tahdid tug'dirmoqda. Iqlim muammolarining yechimi faqat bitta mamlakat yoki mintaqa doirasida emas, balki xalqaro darajada birgalikda harakat qilish orqali mumkin.

Yashil energiya manbalariga o'tish, ekologik ongni oshirish, chiqindilarni kamaytirish va iqlim siyosatini kuchaytirish asosiy choralardan sanaladi. Har bir inson, har bir jamiyat va har bir davlat bu jarayonda o'z mas'uliyatini his qilishi zarur. Xulosa qilib aytganda, iqlim o'zgarishining oldini olish yoki uning salbiy ta'sirini kamaytirish uchun hozirdanoq aniq harakatlar zarur. Aks holda, kelajak avlodlar yanada og'ir ekologik sharoitda yashashga majbur bo'ladi.

REFERENCES

1. Abdirahmonov, S. T. (2024). Global iqlim o'zgarishining ilmiy va nazariy jihatlar. Yangi O'zbekiston Ilmiy Tadqiqotlar Jurnali, 1(15), 108–115.
2. Nazarov, A. (2023). Global iqlim o'zgarishi va ilm-fanning roli. European Journal of Academic Research, 3(2), 45–52.
3. Karimova, D. (2023). Iqlim o'zgarishi sharoitida havo haroratining davrlar bo'yicha o'zgarishini baholash: Samarqand viloyati misolida. Geografiya va tabiiy resurslar jurnali, 4(1), 66–72.
4. Xudoyberdiyev, A. (2023). Global iqlim o'zgarishining iqtisodiy va ijtimoiy-geografik muammolari. Ijtimoiy fanlar va zamonaviy tadqiqotlar jurnali, 2(8), 88–95.
5. Turg'unov, B. M. (2022). O'zbekistonda iqlim o'zgarishi sharoitida suv resurslaridan samarali foydalanish masalalari. Barqaror taraqqiyot va innovatsiyalar ilmiy jurnali, 6(3), 39–45.
6. Yusupova, M. R. (2023). Iqlim o'zgarishining atrof-muhit va inson salomatligiga ta'siri. Tibbiyot va ekologiya jurnali, 2(6), 25–31.